

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НОРМ ПРАВА З ІНШИМИ СОЦІАЛЬНИМИ НОРМАМИ

Пігулевська Євгенія Максимівна,

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник: д.ю.н., професор Макушев П. В.,

професор кафедри історії та теорії держави і права

м. Дніпро, Україна

Норми права та інші соціальні норми не можуть мати кардинально різний зміст, оскільки зміст соціальних норм в цілому обумовлено рівнем економічного і культурного розвитку суспільства (тобто це норми одного суспільства). Але, при цьому, через їх різний офіційний характер та, відповідно, різне формальне закріплення (або його відсутність), у них є деякі особливості взаємодії між собою.

Загалом, при розгляді взаємодії даних норм можна виокремити два загальних випадки: коли зміст соціальних норм є аналогічними зі змістом норм права, і навпаки: коли перший суперечить другому. Тобто цілком можливі варіанти, коли право входить у суперечність з іншими соціальними нормами. У таких випадках держава зацікавлена в усуненні звичаїв, які несумісні з сучасною організацією людського життя та є пережитками родоплемінних звичаїв (нерівність жінок, кровна помста і т. ін.). Тому держава бореться з подібними явищами за допомогою права, безпосередньо використовуючи їх правовими нормами. Прикладом такої взаємодії може слугувати соціальне життя Америки 50-60-тих років ХХ століття, коли було офіційно заборонено дискримінацію людей за расовою ознакою, але більшою частиною суспільства такі зміни не сприймалися і період “перебудови” був складним. Це сталося через те, що до цього соціальні норми не передбачали навіть звичайного поважного ставлення до афроамериканців, американських індіанців та інших меншин, по причині того, що в минулому вони були рабами, і відношення до них було відповідне. Якщо ж розглядати сучасну

Україну, то не можна сказати, що у нас є такі явні суперечності, адже держава здійснює контроль за дотриманням та реалізацією прав і свобод людини, за їх актуальністю загалом, та вживає ряд заходів для того, щоб норми права відповідали нормам суспільства та уникали суперечностей між ними. Але, в свою чергу, ми вважаємо, що перспектива виникнення надалі таких протиріч вже є, адже наразі, доктор юридичних наук Микола Хавронюк, що очолює робочу групу з розроблення нового кримінального кодексу, пропонує враховувати “провокативну поведінку” жертви у справах, щодо зґвалтування. Пряма цитата Миколи Хавронюка щодо заборони звільняти з умовним покаранням звинувачених у сексуальному насильстві: “Це занадто жорстко... Стосовно військовослужбовців цього не можна було робити та, навіть стосовно корупціонерів теж. А тим більше цього не можна робити в сексуальних злочинах, тому що вони дуже всі різні. – каже експерт і пояснює чому. – Одна справа, коли є проникнення в тіло, інша, коли немає. Навіть коли є проникнення, присутні багато аспектів: інтенсивність, груповий спосіб дій чи одна особа, навіть має враховуватися певна провокативна поведінка потерпілої, яка спочатку каже, що ніби хоче статевих відносин, а потім передумала”. Відповідно, в разі затвердження, ця норма права буде суперечити соціальним нормам справедливості та емпатії, та буде яскравим прикладом протиріччя норм права моральним нормам.

Також однією з особливих ознак взаємодії є те, що в деяких ситуаціях соціальні норми, тобто ті, що є деякими правилами поведінки в суспільстві, але не є формально закріпленими, переходять в норми права, тобто стають вже тими правилами поведінки, що є закріпленими в деякому нормативно-правовому акті. Такий процес відбувається саме в тому з двох випадків, коли положення соціальної норми є однопорядковим з положенням норм права, тоді такі норми взаємодоповнюються і, таким чином, сприяють більш повному та швидкому досягненню бажаних результатів. Але для цього норми права, в свою чергу, щоб бути ефективними, звертаються до неправових категорій і цінностей, так як особа (громадянин) при формуванні своєї

свідомості засвоює звичаєві, моральні та інші соціальні норми. Тому право повинно бути глибоко моральним та відповідати принципам справедливості або інакше воно не отримає визнання в суспільстві.

Отже, якщо проаналізувати норми права, що містяться в найголовнішому нормативно-правовому акті будь-якої демократичної держави - конституції, то можна побачити, що переважна більшість з них не суперечать, а навпаки, відповідають нормам моралі, звичаїв, корпоративних норм.

Список використаних джерел:

1. Віхров О.П., Віхрова І.О. Теорія держави і права: курс лекцій: навчальний посібник. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 304 с.

2. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 333 с.

3. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і праваа: модульний курс: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 264 с.

4. Чому в Україні винні у сексуальному насильстві не сидять за ґратами URL:https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c16zzg9ye09ofbclid=PAAbOPVeKvQj6A8VhA4uVzBMQ4kb-STYtnqIJsL7mM_KKIu6xkomjyOVz1qs).